

“

Hollande té raó: estem en guerra contra el gihadisme i, per tant, adopta mesures d'excepció. Això durarà temps

Sami Naïr

El pensador francès analitza els grans desafiaments actuals, des del gihadisme i l'ascens de l'extrema dreta fins a la guerra de Síria i el fracàs del projecte europeu

ANNA BALCELLS

● Sami Naïr mai es queda a la superfície. Es mou sempre en les profunditats cercant les arrels dels conflictes. Aprofitant una de les seves freqüents visites a Catalunya, comparteix amb el Presència les seves reflexions sobre fets que han marcat el 2015 i que continuaran marcant el nou any.

Hem canviat d'any sota l'impacte encara dels atemptats del novembre a París. Què han significat per a França?

Els francesos han pres consciència que són a l'ull de l'huracà, que les intervencions del seu govern a Líbia, Mali i Síria suposen riscos i que els atemptats són el resultat d'aquesta implicació cada cop més important en els conflictes regionals. Més enllà d'això, també la presa de consciència que el país no és segur i, sobretot, que a França tenim problemes profunds que no podem solucionar repetint només el lema republicà "llibertat, igualtat, fraternitat", quan la realitat demostra l'existència de processos d'exclusió, d'apartheid. En aquest sentit, hem de fer un esforç per veure la realitat d'aquest país. I la realitat és que el model republicà que es va elaborar en el segle XIX no es correspon amb l'actualitat real.

Aquests valors ja no són vigents?

Sí, però no n'hi ha prou amb proclamar-

los; s'han de posar en pràctica. I el que demana una part important de la població desafavorida del poble francès –i no només els fills dels immigrants– és donar contingut a aquests valors, aplicar polítiques d'integració social per a tothom, d'ocupació, de cohesió. Per contra, durant aquests darrers anys, ja sigui amb governs de dretes o d'esquerrres, s'han legitimat polítiques de desconnexió, de destrucció del vincle social a França.

A diferència de l'atac a 'Charlie Hebdo', aviat farà un any, el president Hollande s'ha declarat ara "en guerra" contra el gihadisme. Hi estem?

Efectivament, en el cas de l'atemptat contra *Charlie Hebdo*, l'atenció es va enfocar cap a la qüestió de la llibertat d'expressió i la possibilitat de criticar una determinada religió, en la línia del tradicional laïcisme francès. La qüestió és si puc parlar o no de religió i si ho puc fer de la manera que vulgui. Això ha provocat la reacció d'una part de la població que no té assumida la cultura francesa o que no la té prou arrelada. Així, per exemple, els musulmans i els fills d'immigrants musulmans diuen: "No volem que s'insulti la nostra religió." Han confós l'insult amb la tradició laica de representació del fet religiós. L'altre atemptat és diferent perquè l'autoria correspon a una organització internacional. Estat Islàmic (EI) va atacar perquè França està bombardejant a Síria, el que vol dir que

França va fer en primer lloc la declaració de guerra. El ha decidit traslladar la guerra de Síria a França. El president Hollande té tota la raó: estem en guerra amb el gihadisme militaritzat. I en vista d'aquesta situació, evidentment, adopta mesures d'excepció. Quant de temps durarà aquesta situació? Ningú no ho sap. El que sí que és segur és que molt de temps.

La lògica militar és la que mana, doncs...

Hi ha dos problemes diferents: França i Síria. En el cas de la intervenció a Síria, hi ha una guerra contra EI, una organització terrorista a escala planetària que està destruint Síria i tota la regió. Qui n'és el responsable? Ho sabem. Fonamentalment, la inter-

“

Les desigualtats a França creen tensió, però és una minoria molt petita la que es radicalitza a través de les xarxes socials

Coneixedor de Catalunya. Sami Naïr sol visitar Barcelona i Girona, on té amics i on ha pronunciat nombroses conferències. ALBERT SALAMÉ / JOSEP LOSADA

venció nord-americana del 2003 a l'Iraq, perquè són iraquians els que combaten a EI, no són sirians. Els Estats Units i la Gran Bretanya van destrossar l'exèrcit iraquia i una part important d'aquest exèrcit, juntament amb membres de la comunitat sunnita, va crear EI. "Han destruït el nostre país, ara nosaltres destruïm tota la regió", es van dir. És la mateixa lògica. L'estratègia nord-americana ha exportat el caos a l'Orient Mitjà, no ho hem d'oblidar mai. Ells en són els primers responsables. És increïble que un president com Bush estigui encara en llibertat, o Tony Blair. Aquesta gent ha de comparèixer davant d'un tribunal penal internacional per haver destruït un país en contra de la legalitat internacio-

nal. Això no es diu a Occident, però es diu molt a l'Orient Mitjà. "Els criminals són fora, viuen bé i a nosaltres ens destrossen el país. Ens vénen amb els drets humans, amb la llibertat... què és això?" El doble llenguatge d'Occident és insuportable fora de les seves fronteres. S'ha d'entendre.

Aquest és un problema militar que no es pot solucionar només amb una intervenció aèria exterior. Crec que els únics que poden solucionar el problema siria són els sirians i que, malgrat el caràcter dictatorial d'Al-Assad, malgrat que aquest senyor sigui un carnisser que també ha de ser jutjat per la comunitat internacional i prèviament per les lleis del seu país, s'ha de reforçar l'exèrcit siria, donar-li suport per

posar fi a EI. I hi afegeixo una cosa que no és políticament correcta: crec que en això els russos tenen tota la raó. Dono suport a la seva estratègia. Considero que Putin ha analitzat bé la situació: l'única alternativa a l'Estat siria és el caos. Els russos intenten evitar-lo, perquè saben que el caos a Síria significa el caos a Rússia, ja que tenen el problema dels txetxens. Si volem estabilitzar aquesta regió, hem de donar suport als estats i als exèrcits que puguin fer-ho. La democràcia, ja la discutirem després; primer hem de posar fi al caos.

Creu que la resolució del Consell de Seguretat del desembre fixant un full de ruta per a una solució política a Sí- ➔

“
El Front Nacional és el primer partit entre l'electorat popular francès, abandonat des de fa anys per la dreta i l'esquerra

“

Bush i Blair han de comparèixer davant d'un tribunal per haver destruït l'Iraq en contra de la legalitat internacional

“

Dono suport a l'estratègia russa a Síria: s'ha de reforçar l'exèrcit d'Al-Assad per posar fi a l'Estat Islàmic

➔ ria suposa un pas endavant?

És un pas positiu perquè permet una col·laboració, encara que tèbia, entre els Estats Units i Rússia. Però l'acord és molt fràgil, ja que no diu res sobre Al-Assad ni sobre els integristes d'Al-Nusra (versió siriana d'Al-Qaida), que tenen el suport de Turquia i l'Aràbia Saudita. Crec que aquests dos països torpedinaran l'acord per raons diferents. A més, el termini és gairebé de dos anys i ningú sap qui presidirà els Estats Units i si es compliran els objectius. És un acord més simbòlic que pràctic. Però li desitjo bona sort.

Em comentava abans que una cosa és la situació a Síria i una altra a França...

França és un altre problema, sí. No es pot establir una correlació directa entre el que passa a Síria i el que passa a les *banlieues*. Hi ha centenars de milers de nois a les *banlieues* que no agafen les armes per lluitar contra el govern. Cal saber que hi ha 8 milions de pobres a França, 4 milions dels quals viuen sota el llindar de la pobresa, en famílies totalment desestructurades. Una part important d'aquests joves se senten menyspreats, no poden trobar feina, estan marginats, viuen en condicions horribles a les *banlieues*, en un dels països més rics del planeta.

Les desigualtats creen una tensió però, tot i això, és una minoria molt petita la que es radicalitza a través de les xarxes socials i decideix entrar en una organització que dóna sentit a les seves vides. La integració és un problema social global que, evidentment, ha de posar l'accent en els més exclosos. Per què el Front Nacional s'ha convertit en el primer partit a França? Les *banlieues* no en són la causa, sinó el fet que l'electorat popular ha estat abandonat per l'esquerra i la dreta des de fa trenta anys. I ara el Front Nacional és el primer partit entre aquest segment de la població i, el que és molt més greu, cada vegada aconsegueix més suport entre la joventut francesa. Les principals ciutats on hi ha ara el Front Nacional eren governades fa vint anys pels comunistes, els socialistes. És que aquesta gent s'ha tornat racista, feixista? No, però el Front Nacional està utilitzant el discurs social-nacional abandonat per la dreta i l'esquerra, cosa que fa que tinguem avui el 60% de la població, com a mínim, que no se sent representat per aquests partits.

Tornant a l'Orient Mitjà, quines intervencions més s'haurien de fer perquè hi hagués pau i estabilitat a la regió?

S'han de resoldre tres problemes fonamentals: el primer, la reconstrucció de

Una ment lúcida en un món confús

"No sóc pessimista, m'agradaria ser sempre optimista, però quan veig la realitat em sembla dramàtica", confessa Sami Naïr (Tilimsen, Algèria, 1946), després de gairebé una hora d'entrevista.

Observador inquiet de l'actualitat, aquest prestigiós politòleg i sociòleg francoalgerià té la capacitat de detectar i relacionar tots els corrents subterranis que travessen les nostres societats occidentals, instal·lades en la por i el desconcert (per la crisi, els refugiats, els atemptats terroristes...). Naïr defuig la comoditat del relat políticament correcte i aporta la seva mirada crítica sobre la realitat. Defensor de primera hora dels drets dels immigrants, denuncia la falta

de generositat d'Europa a l'hora d'acollir els milers de refugiats de la guerra de Síria i alerta sobre la representació negativa de la immigració, sobretot la magribina, al nostre país. "Un es pot dir Raïxid o Mohammed i alhora ser un ciutadà més de Catalunya", explicava en una de les seves visites a Barcelona, ja que "s'ha d'entendre que l'islam s'ha convertit en una part de la identitat, de la cultura europea". Filòsof, sociòleg, polític, acadèmic, assagista, articulista... Naïr és, per damunt de tot, un pensador lúcid i global del nostre temps.

l'Estat iraquí. I aquí queda en evidència l'acord cínic firmat entre els Estats Units i l'Iran, perquè l'Iran ha aprofitat la destrucció de l'Iraq per imposar un poder sense límit dels xiïtes en aquest país quan, des de la creació de l'Iraq, sempre hi va haver un equilibri a favor dels sunnites enfront dels xiïtes. S'hauria de construir, doncs, un règim federal a l'Iraq per permetre a totes les comunitats confessionals disposar del mateix poder, tal com passa avui al Líban.

El segon problema clau a resoldre?

Reconstruir Síria, fer que els refugiats puguin tornar al seu país. Per això cal un pla de desenvolupament econòmic molt important. La comunitat internacional i Europa poden actuar en aquesta direcció i negociar-ho amb el futur règim de transició siriana. Al-Assad sap molt bé que no governarà eternament, que el seu cicle s'ha acabat. Els russos ho saben també. Si la Unió Europea i la comunitat internacional ofereixen a Síria un pla de reconstrucció econòmica, les forces polítiques democràtiques sirianes l'acceptaran i el destí d'Al-Assad es pactarà, això és evident. I en tercer lloc, hi ha el problema de Palestina i Israel. És fonamental, perquè és el problema que ha alimentat els moviments extremistes a l'Orient Mitjà. És el nucli de tot. Llavors cal, per fi, trobar una solució i els nord-americans tenen la clau, no els israelians. L'acord ha de ser global. No és un acord que es pugui assolir en un dia, s'hi arribarà de manera gradual, però amb una línia, un objectiu i amb la possibilitat que la comunitat internacional per fi tingui una visió sobre el futur d'aquesta regió. És del tot necessari per solucionar el problema.

Els Estats Units no sembla que tinguin cap estratègia. L'ha tinguda Obama?

Els Estats Units no la tenen, és veritat. I Obama no ha pogut fer res tot i haver estat l'únic

president que ha intentat fer alguna cosa perquè se li han aixecat els lobbies: el militar, els confessionals, els econòmics, els financers aliats de l'Aràbia Saudita... Perquè darrere de tot això hi ha un altre problema: on és la font de finançament avui del terrorisme? En els països que tenen el petroli.

El 2015 hem vist cues de refugiats recurrent a peu Europa per trobar-hi acollida. La crisi dels refugiats ha posat al descobert la misèria moral d'Europa?

Absolutament. Sí, ha posat en evidència la falta de generositat, la falta d'humanitat en un continent que va inventar l'humanisme, la democràcia, els drets humans.

El president del Parlament Europeu, Martin Schulz, ha advertit que la falta de solidaritat i els egoismes nacionals amenacen la Unió Europea, que el projecte d'integració europea podria deixar d'existir en deu anys. Exagera?

Crec que no exagera, que s'ha adonat perfectament que el projecte europeu ha mort. Però jo no confio en ell i els seus per

reconstruir-lo. Qui són els responsables d'aquesta situació? El concepte inicial de la construcció europea era bo. Però el contingut es va manipular i es va transformar a partir de 1986, quan es va decidir construir un mercat únic i, a continuació, una moneda que es correspongués amb aquest mercat i, alhora, obrir la Unió Europea a les finances mundials. Fronteres per a la

Sense pèls a la llengua. Naïr defuig el relat políticament correcte i aporta la seva mirada crítica sobre l'actualitat **ALBERT SALAMÉ**

circulació dels treballadors, però no per a la dels béns ni els capitals. A partir d'aquest moment, la qüestió era: què volem, construir Europa o fer d'Europa un pol del desenvolupament econòmic mundial dins la globalització però sense identitat comuna? I la realitat és el que passa ara. Des de 1991, la Unió Europea va entrar en una recessió estructural a causa d'una igualació en l'àmbit econòmic i, a partir d'aquest moment, un creixement de l'atur (ara tenim 14 milions d'aturats a Europa), la destrucció dels models socials dels diferents països, la privatització de les polítiques públiques, de les jubilacions, l'educació, les universitats... Hem vist no la construcció de l'Europa política, social i identitària que volíem, sinó d'una Europa ultracapitalista, ultraliberal i que defensava els interessos del mercat a escala internacional. Tot això és un fracàs enorme. Ho sento molt perquè el projecte europeu és l'únic que pot salvar Europa. Avui dia cap nació pot pretendre assumir el paper de dirigent a Europa, l'única possibilitat és construir una Europa unida políticament, però per a això ens cal replantejar de cap a peus el projecte europeu. I tenir primer un projecte polític, construir una gran confederació, ja que la federació ara és impossible perquè a tot arreu es defensa la nació.

S'acaben de complir vint anys del Procés de Barcelona, un ambiciós projecte impulsat per la UE per crear una zona de pau i prosperitat a la Mediterrània. Vist tot el que ha passat durant aquestes dècades, quin futur veu a la regió?

Crec que el Procés de Barcelona ha tingut èxit en l'aspecte de l'obertura de fronteres aranzelàries a través dels acords d'associació i també en l'àmbit de la cooperació policial. Però quant a l'apartat de la societat civil, fracàs total. Perquè no es pot posar com a objectiu el diàleg entre la societat civil i alhora tancar les fronteres a la llibertat de circulació de persones tal com hem fet. És impossible. Per mi, el Procés de Barcelona s'ha acabat. S'ha d'oblidar i pensar en una altra cosa. Què cal fer? Cal posar en marxa una gran política europea d'ajuda al desenvolupament econòmic del sud. És l'única oferta creïble, un gran pla Marshall segons les possibilitats de cadascú amb un sistema de préstecs molt estudiat per permetre que aquests països puguin estabilitzar les seves poblacions.

Pensi que el 2050 tindrem 617 milions d'habitants en tota la conca mediterrània. I, d'aquests, només un 30% seran europeus. Cal crear oportunitats econòmiques a l'altra cantó de la Mediterrània, fet que beneficiarà principalment la UE perquè allò és un mercat enorme. I al darrere hi ha un segon repte: la situació a l'Àfrica subsahariana. Aquesta regió el 2050 tindrà més de dos mil milions d'habitants.

“

El projecte d'integració europea ha estat un enorme fracàs; s'ha de replantejar de cap a peus

“

El Procés de Barcelona s'ha acabat. L'única oferta creïble per al sud de la Mediterrània és un gran pla Marshall